

Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»

Пам'яті князя

875 років тому, 5 червня 1150 р., мощі князя Ігоря Ольговича були перенесені з Києва до Чернігова – у Спасо-Преображенський собор (XI ст.).

Ігор Ольгович – представник чернігівського князівського роду. У 1146 р. він став Великим князем київським, але правив лише два тижні. Через боротьбу за київський престол був ув'язнений у Феодорівському монастирі, де прийняв чернецтво.

У 1147 р. князя Ігоря вбили кияни. Невдовзі після смерті його було канонізовано. Він став одним із трьох святих із династії чернігівських святих, ушанованих у Русі-Україні.

У жовтні 2012 р. в Чернігові, біля Спасо-Преображенського собору відкрили пам'ятник благовірному князю Ігорю Ольговичу.

Рідкісний експонат

У Заповіднику зберігається рідкісний артефакт – хрест-енколпійон поч. XIII ст. Знайдений 1989 р. в Антонієвих пещерах під час досліджень храму-кімітірія під керівництвом Володимира Руденка. Це нагрудний хрест, складений з двох стулок, в порожнині між якими, вкладалися часточки мощей святих.

Хрест з мідного сплаву, має сліди золочення. На лицевому боці зображено Розп'яття й орнаментовані медальйони на кінцях; на зворотньому – медальйони в центрі та на кінцях хреста.

Спас на полотнах художників

Заповідник, Управління освіти і науки обласної адміністрації, Управління культури і туризму міськради, Комунальний заклад Чернігівська художня школа з 31 травня по 8 червня провели II Всеукраїнський пленер художників «Барви Спасу Чернігівського», за підтримки благодійників.

Метою було розкрити через творчість авторитетних митців України значення Спасо-Преображенського собору XI ст. в історії нашої держави, привернути увагу до унікальної пам'ятки, її проблем, популяризації та збереження.

В ці дні об'єкти Національного заповідника на древньому Валу стали майстернею для художників України, в тому числі чернігівських: це Микола Кутняхов, Олесь Соловей, Сергій Вутанов, Володимир Гарбуз, Сергій Кривенко, Панас Титенко, Олександр Ольхов, Тетяна Красна, Лариса Єрмак-Долгова, Марія Рибіна-Ткач, Олександр Ткач, Тетяна Федоритенко, Володимир Наталушко, Ганна Морозова.

Свідками творення мистецтва були чернігівці і гості міста.

Дзвіниця Троїцько-Іллінського монастиря

У 2025 році виповнюється 250 років від завершення будівництва дзвіниці Троїцько-Іллінського монастиря (1771 – 1775), зведеної у стилі українського бароко. Її висота – приблизно 58 метрів, це друга за висотою дзвіниця XVIII ст. в Україні після дзвіниці Києво-Печерської лаври.

Є припущення, що у розробці проєкту дзвіниці брав участь італієць Карло Бартоломео Растреллі, а фінансову допомогу надав граф Кирило Розумовський. П'ятиярусна споруда прикрашена багатим ліпленням і вишуканими бароковими деталями.

На початку XIX століття на дзвіниці встановили перший у Чернігові дводобовий годинник із боєм (на жаль, не зберігся).

Сьогодні дзвіниця є домікантою та візитівкою Чернігова!

Сосницький літературно-меморіальний музей О. П. Довженка

До 100-річчя журналу «Народна творчість та етнографія»

Виставка з фондів Музею.

Цього року – 100 річний ювілей українського журналу «Народна творчість та етнографія», на сторінках якого завжди публікувалися цікаві народознавчі матеріали.

Видання було започатковане у 1925 році Етнографічною комісією Всеукраїнської академії наук. За час існування журнал змінив кілька назв: «Етнографічний вісник» (1925 – 1932), «Український фольклор» (1937 – 1939), «Народна творчість» (1939 – 1941), «Народна творчість та етнографія» (1957 – 2010). Зараз він існує під назвою «Народна творчість та етнологія» (з 2011 року).

У фондах нашого музею зберігаються саме номери журналу «Народна творчість та етнографія», починаючи з 1964 року, які містять інформацію про Олександра Довженка, Сосницький музей О. П. Довженка, про історію Сосницького краю.

Ці журнали нині представлені на виставці у кінозалі музею «Народна творчість та етнографія» – столітня криниця української культури.

Зокрема, у № 5 1964 р. знаходимо статтю «Материні пісні» (фольклорна збірка О. П. Довженка з піснями, записаними Олександром Довженком від своєї матері Одарки Єрмолаївни 1943 році. Серед них – колядка «Ой по торгу, торгу Іваночко ходив», що згадується і у «Зачарованій Десні».

Статті Віталія Пригоровського «З Довженкової криниці» (№ 3, 1992 р.) та «А в пана господаря та на його дворі» (Невідомий запис колядки з архіву О. Довженка) (№ 1, 1993 р.) стали своєрідним доповненням до попередньої.

А у 1995 році ці матеріали лягли в основу збірки «Наспівала мати» під редакцією В. Пригоровського.

Цікавою є стаття Івана Лавріновича Сороки «Слово про ентузіаста-краєзнавця» (№ 3, 1964 р.), присвячена засновнику краєзнавчого музею у Сосниці Юрію Виноградському, ілюстрована графічним портретом Ю. Виноградського роботи Мар'яна Маловського (на фото) та світліною 1963 року, на якій Юрій Степанович приймає у своєму домі вдову Олександра Довженка Юлію Солнцева.

І знову цю тему продовжив Віталій Пригоровський у № 4 1993 року статтею «Народознавчі дослідження Юрія Виноградського».

Одеська кіностудія – атакована, але жива

Близько 1-ї години ночі 10 червня ворог завдав удару по Одеській кіностудії, одній із найстаріших у світі. Пошкоджено виробничі приміщення, склади костюмів і реквізиту, знищено частину історичних декорацій.

Завдяки мужнім діям охорони вдалося вчасно загасити пожежу, локалізувати руйнівні наслідки та врятувати унікальні костюми, реквізит і артефакти, пов'язані зі 100-річною історією студії. На щастя, ніхто з працівників не постраждав.

Водночас повністю знищено декорації до фільму «Довженко» – масштабного національного проєкту про найвідомішого українського режисера. Також втрачено спеціальний ігровий транспорт, що використовувався у зйомках.

Атака торкнулася і міста: пошкоджено пологовий будинок, станцію швидкої допомоги, житлові будинки. Серед тих, хто втратив дім, – одна зі співробітниць кіностудії.

Колектив Одеської кіностудії долучається до допомоги постраждалим. Навіть під обстрілами кіно не мовчить. Воно говорить. Про пам'ять. Про спротив. Про свободу.

Історія наших сіл

Наш музей започаткував і проводить спільно з Сосницьким краєзнавчим музеєм ім. Ю. Виноградського проєкт про села Сосницького краю. Хочемо, щоб люди цікавилися історією населених пунктів, а можливо, і захочувались переїжджати з великих гамірних міст ближче до природи.

Почали з сла Кириївка, говорили про Мале та Велике Устя, інші села.

А 2 червня про населені пункти – нині село Заріччя та вже зниклий хутір Защі – розповідали самі уродженці цих маленьких патріархальних Галактик

Арт-терапія

У продовження теми дитячих розваг в Музеї. Для дітей з порушеннями слуху та порушеннями мовлення Сосницького навчально-реабілітаційного центру провели арт-терапевтичну зустріч, де вони малювали на морських камінцях та робили духмяні подушечки-саше з лаванди та м'яти. Малювали діти жучків, морські пейзажі, котиків, український прапор – хто що забажав, щоб мати собі талісман в кишеню. А доки художні витвори підсихали, діти зробили собі пахучі саше з м'ятою, що ми ростимо в Музеї, та лавандою, якою минулого літа з нами поділилась сосничанка Ірина Корець.

Календар липня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Софії та Олександра Русових видає щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2025 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відповідальний за випуск Ю. Соболев. Друкуємо частину календаря на липень.

Липень

35 років тому (1990) пройшов похід «Дзвін-90», який провів масову агітацію за незалежність України. Похід проходив від Чернігова через Куликівку, Вертіївку, Ніжин, Борзну, Пальчики до Батурина, де вперше єпископ УАПЦ Роман Балашук відслужив панахиду по гетьману Івану Мазепі. Похід проводили обласні організації Товариства української мови імені Т. Шевченка та Народного Руху України.

2 – В с. Смолянка Куликівського (нині – Чернігівського) р-ну народився Іван Андрійович Зажитко (1940), композитор, який зробив значний внесок у розвиток музичного мистецтва Чернігівщини.

3 – 150 років тому (1875) після тривалої перерви знову побачило світ видання «Особое прибавление к Черниговским губернским ведомостям».

4 – Народився Микола Степанович Гавриш (1890 – ?), сотник 1-ї Запорозької стрілецької дивізії Армії УНР, військовий комендант Прилуцького повіту (березень – травень 1918), командувач Республіканськими військами на Прилуччині (грудень 1918). У березні 1922 р. на території Польщі записав спогади, які опубліковані 2015 року в Києві, в книзі В. Моренця «Сім спогадів Визвольної війни». З 1926 р. жив у Прилуках. Згодом розстріляний у справі Таманського путчу.

5 – В с. Голубичі Ріпкинського (нині Чернігівського) р-ну народився Олександр Амфіанович Тишинський (1835 – 1896), журналіст, земський діяч, перший біограф Л. І. Глібова, один із фундаторів Чернігівської громадської бібліотеки (нині ОУНБ імені Софії та Олександра Русових). Похований у Чернігові біля Воскресенської церкви.

10 – 250 років тому в с. Митченки Бахмацького (нині Ніжинського) р-ну народився Петро Іванович Прокопович (1775 – 1850), український пасічник, основоположник раціонального рамкового бджільництва. Жив і працював у с. Пальчики Бахмацького (нині Ніжинського) р-ну.

В Батурині народився Петро Дмитрович Гладкий (1890 – 1937), мовознавець-діалектолог. Заарештований органами НКВС СРСР за звинуваченням у належності до контрреволюційної націоналістичної групи. Убитий у підвалі Лук'янівської тюрми в Києві.

12 – Народився Петро Павлович Киян (1900– 1984), провідний хірург військового шпиталю часів Другої світової війни, організатор травматологічної служби на Чернігівщині, заслужений лікар України (1954).

14 – В Ніжині народився Сергій Вікторович Коноваленко (1975), письменник, автора поетичних збірок, випускник НДПІ імені М. Гоголя. Займається також графікою.

21 – В с. Горбове Новгород-Сіверського р-ну народився Василь Андрійович Євдокименко (1925 – 2005). Працював у галузі книжкової графіки. Жив в Острі.

22 – Народився Андрій Євгенович Білоград (1875 – 1933), архітектор, реставратор, художник, автор проєктів реставрації палацу К. Розумовського в Батурині, службових і паркових споруд у Качанівці та Парафіївці на Ічнянщині (нині Прилуцький р-н).

28 – Народився Володимир Кирилович Винниченко (1880 – 1951), політичний і громадський діяч, прозаїк, драматург і художник. Перший голова Директорії УНР. Влітку 1907 року перебував у Любечі, де написав драму «Ступени життя».

30 – Народився Леся Іванович Мазур (1925 – 1995), власний кореспондент республіканської газети «Сільські вісті» в Чернігівській та Сумській областях, член Спілки журналістів України, краєзнавець, директор Чернігівської ОУНБ імені В. Г. Короленка (нині імені Софії та Олександра Русових) у 1978 – 1985 рр.